

Uoči Berlinskog samita: Unapređenje zastupljenosti Kosova u CEFTA i poboljšanje regionalne saradnje

Na desetu godišnjicu Berlinskog procesa, Nemačka ima za cilj da pokrene Zajedničko Regionalno Tržište (ZRT) Dva. ZRT – inicijativa zemalja Zapadnog Balkana – je strukturisana oko četiri slobode: slobodnog kretanja robe, kapitala, usluga i ljudi. Nadovezujući se na ovu osnovu, ZRT II se usredsređuje na unapređenje ljudskog kapitala i razvoja veština, ali i na podsticanje digitalne transformacije, omogućavanje povoljnog poslovnog okruženja i jačanje konkurentnosti. Cilj je da se na kraju region integriše bliže sa jedinstvenim tržištem EU i ubrza put ka pristupanju.

Sve veće inicijative u okviru Berlinskog procesa i ZRT II nastoje da prošire mandat i zadatke CEFTA, koja obuhvata sedam zemalja jugoistočne Evrope (Šestorka Zapadnog Balkana – WB6 i Moldavija)¹. Predložene reforme imaju za cilj unapređenje trgovine među članicama CEFTA i sa EU. Nacrt predloga takođe nastoji da se ponovo razmotri zastupanje Kosova u CEFTA. UNMIK se pridružio u ime Kosova u 2006. i ostaje član potpisnik, uprkos stalnim zahtevima Kosova da se ukloni uloga UNMIK iz sporazuma. Kosovske institucije su vremenom stekle mnogo veći uticaj, ali nisu napravljene zakonske izmene da bi se zastupanje u potpunosti prenelo na njih.

Kao nezavisna zemlja, Kosovo zaslužuje punu zastupljenost u CEFTA. Sporazum o regionalnom zastupanju sa Srbijom (2013), Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa EU (2016) i nedavni sporazumi o „putu ka normalizaciji odnosa između Kosova i Srbije“ postignuti u Briselu i Ohridu u 2023, ne ostavljaju prostora za drugačiju interpretaciju. Iako promene ugovora mogu potrajati, EU i njeni partneri treba da insistiraju na procesu i da ga olakšaju kako bi se osigurala puna i neosporna zastupljenost Kosova. Zauzvrat, Kosovo bi trebalo proaktivno da pregovara o ovom cilju sa velikim zakašnjenjem. Civilno društvo će podržati vladu u ovim naporima.

Kao neposredan korak, Vlada Nemačke bi trebalo da vodi proces, a članice CEFTA treba da odmah izmene – a Kosovo da prihvati – sve protokole, pravilnike i odluke da u potpunosti priznaju vlast Kosova i u potpunosti uklone UNMIK iz bilo koje uloge, uključujući učešće, zastupanje, komunikaciju i bilo koji proces donošenja odluka. Jednako važno, Vlada Nemačke i EU bi trebalo da budu mnogo zahtevniji u pogledu ratifikacije prethodnih sporazuma, uključujući slobodno kretanje ljudi. Nesprovođenje prethodnih sporazuma od strane svih zemalja Zapadnog Balkana podriva poverenje vlada i građana u agende regionalne saradnje.

CEFTA i inicijative za regionalnu saradnju takođe snose velike obaveze. Uporedo sa obezbeđivanjem punog zastupanja, Vlada Kosova treba brzo i u dobroj veri da pregovara o svim protokolima i aranžmanima koji će omogućiti slobodno kretanje robe i ljudi unutar WB6. Postojeći odnosi i trgovinske barijere potkopavaju međunarodni ugled Kosova kao područja slobodnog tržišta, a rešavanje ovih pitanja će ojačati poziciju Kosova u regionalnim inicijativama. Jačanje regionalne saradnje, podsticanje trgovine zasnovane na pravilima i jednaka zastupljenost

¹ Za više, vidi Izveštaj Balkanske grupe o politikama, Osporena zastupljenost Kosova u CEFTA – Politički i pravni pregled, oktobar 2021.

su od vitalnog značaja za postizanje ciljeva Berlinskog samita. Ovi koraci će takođe pomoći u smanjenju uticaja štetnih i paralelnih inicijativa koje bi mogle isključiti ili naneti štetu Kosovu².

Kosovska vlada treba da pojača svoje napore u CEFTA, mobiliše sve resurse za sto veći prostor delovanja, i iskoristi sva raspoloživa sredstva za borbu protiv politizacije i trgovinskih barijera koje nameće Srbija i druge zemlje. Ponovno otvaranje tržišta i jačanje trgovine sa susedima i EU će pomoći Kosovu da povrati svoju poziciju kao pouzdanog partnera u regionu. Ukidanje zabrane za robu iz Srbije će ublažiti tenzije na severu Kosova i pomoći poboljšanju odnosa sa srpskom zajednicom. Zabrana šteti i trgovini sa zemljama EU. Dok će Nemačka i drugi podržati Kosovo sofisticiranim skenerima za praćenje robe koja dolazi iz Srbije, oni takođe treba da obezbede da Srbija dozvoli slobodnu trgovinu i nesmetano kretanje robe sa Kosova.

U rastućim agendama- često konkurentne i komplementarne- kao što su Zeleni dogovor i Plan rasta, Kosovo mora snažno da se učvrsti u regionalnim i EU inicijativama i u potpunosti apsorbuje sredstva i programe. Usvajanje neophodnih protokola na Berlinskom samitu je od vitalnog značaja za uspeh drugih programa. Izmena i dopuna CEFTA protokola, kako bi se omogućilo puno zastupanje Kosova i uspostavljanje slobodne trgovine sa članicama, je od suštinskog značaja za povećanje trgovine između Kosova i EU. Ovi aranžmani će takođe otvoriti put za članstvo Kosova u Zoni Plaćanja u Evrima, što bi bilo od koristi preduzećima i finansijskim transakcijama sa regionom i EU, i olakšalo transfer isplate iz dijaspore.

Nažalost, i Kosovo i Vlada Nemačke nisu uspeali da se angažuju u transparentnim i inkluzivnim konsultacijama i dijalogu o agendi predstojećeg Berlinskog samita. Obe strane moraju odmah da povećaju transparentnost i suštinski uključe sve relevantne aktere, institucije, politički predstavnike i zainteresovane strane iz nevladinog sektora, uključujući civilno društvo i poslovnu zajednicu.

Vlada Kosova, uz podršku međunarodnih partnera i civilnog društva, mora hitno da postupi kako bi obezbedila svoje odgovarajuće mesto i u potpunosti iskoristila mogućnosti koje ove inicijative nude, istovremeno boreći se za punopravno zastupanje.

---

² Za više informacija, vidi Izveštaj Balkanske grupe o politikama, Ponovno pokretanje Berlinskog procesa za Zapadni Balkan: Učiniti svoje ciljeve ambicioznijim, oktobar 2022.